

บทความวิจัย (Research Article)

การสอนดนตรีม้งคละตามวิถีของปราชญ์ในภาคเหนือตอนล่าง Mangkala Music Instruction according to Local Guru Ways in the Lower Northern Thailand

ศุภชัย ชีระกุล^{1*} และคมกริช การินทร์²
Supachai Teelakun^{1*}, and Khomkrich Karin²

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการสอนดนตรีม้งคละตามวิถีของปราชญ์ในภาคเหนือตอนล่าง เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การสืบทอดม้งคละในสถาบันอุดมศึกษาตามวิถีปราชญ์ชาวบ้านในภาคเหนือตอนล่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ เรื่อง การสอนดนตรีม้งคละตามวิถีของปราชญ์ในภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาการดนตรีจากปราชญ์ม้งคละใน 3 จังหวัด ได้แก่ วังลุงเต้า จังหวัดพิษณุโลก วง ศ.ราชพฤกษ์ จังหวัดสุโขทัย และวงกองโค จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงจากวงดนตรีม้งคละที่เป็นศูนย์ภูมิปัญญาในของแต่ละจังหวัด มีผลงานทางการสอนดนตรีม้งคละในแต่ละจังหวัด เป็นที่ยอมรับจากนักดนตรีม้งคละในแต่ละจังหวัด มีผลงานการแข่งขันประกวดดนตรีม้งคละ และเป็นวงดนตรีม้งคละที่มีการสืบทอดมานานเกิน 40 ปี จังหวัดละ 1 วง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และลงพื้นที่ภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า การสอนดนตรีม้งคละทั้ง 3 วง ในขั้นเตรียม ชั้นสอน ชั้นวัดผลของทั้ง 3 วง มีเอกลักษณ์ของแต่ละวง และทั้ง 3 วง เป็นการสอนแบบ मुखปาฐะ การสอนแบบปากต่อปาก ที่มีขั้นตอนตั้งแต่โบราณซึ่งยังไม่มี การเปลี่ยนแปลง ทำให้การสอนในแต่ละวงยังยึดหลักการสอนเดิม ซึ่งมีจุดเด่นการสอนในแต่ละวง ที่มีความเหมือนกัน และต่างกันบางจุด จุดที่ต่างกันก็เป็นจุดเด่นในการสอนของแต่ละวง ทำให้การสอนม้งคละของแต่ละวงยังยึดหลักแบบดั้งเดิม เพื่อใช้ในการสอนในแต่ละพื้นที่ของแต่ละวงในการอนุรักษ์ดนตรีม้งคละให้คงอยู่กับสังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ: การสอนดนตรีม้งคละ ดนตรีม้งคละ ปราชญ์ดนตรีม้งคละ ภาคเหนือตอนล่าง

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Doctor of Philosophy Program in Music, College of Music, Mahasarakham University

² วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
College of Music, Mahasarakham University

*Corresponding author; email: moddang.001@hotmail.com

(Received: 7 February 2018; Revised: 20 November 2018; Accepted: 6 September 2018)

Abstract

The paper named “Mangkala music instruction according to local guru ways in the Lower Northern region of Thailand” is a part of the research entitled “The Transmission of Mangkala in Institutions of Higher Education in accordance with Folk Philosophers in the Lower Northern Thailand”. This study aimed at presenting Mangkala music instruction by gurus’ local wisdoms. This is the qualitative research using the ethno musicological research methodology. The gurus in 3 provinces of the lower northern Thailand: Phitsanulok, Sukhothai and Uttaradit were purposively selected as the sample group. Data were collected through interviewing in the fieldwork. The result showed that the Mangkala music instruction as follows: 1) The instructional preparation comprises of selecting learner, motivating learner readiness, preparing instructional media, and preparing location; there is no difference in these 3 provinces. 2) The instructional implementation comprises of introduction styles, instructional styles, Instructional plans, Mangkala instrumental music instruction, and the order of Mangkala song instruction; all 3 provinces have the same Introduction styles, then, Phitsanulok and Sukhothai have the same instructional styles but differ from Uttaradit, then, 3 provinces have no difference in Instructional plans, whereas, Phitsanulok and Sukhothai are different from Uttaradit in the order of Mangkala song instruction, finally, all 3 provinces are totally different from one another toward Mangkala song instruction. 3) The instructional evaluation, there is no difference in these 3 provinces.

Keywords: Mangkala music, Mangkala gurus, lower northern region of Thailand

บทนำ

ดนตรีม้งคละเป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่แพร่กระจายอยู่ในภาคเหนือตอนล่างแถบลุ่มแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ซึ่งปัจจุบันพบใน 3 จังหวัด คือ พิษณุโลก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ วงดนตรีม้งคละเป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ ปี่ม้งคละ กลองม้งคละ กลองยี่น กลองหลอน ฆ้อง 3 เสียง หรือฆ้องหาม ฉาบหลอน ฉาบยี่น ในบางวงยังใช้กลองรำมะนาในการบรรเลง

ดนตรีม้งคละเป็นดนตรีที่มีความสำคัญในอดีตของผู้คนในเขตลุ่มน้ำน่านและลุ่มน้ำยม เพื่อใช้งานแทนในงานมงคลต่าง ๆ และในบางที่ก็ใช้ในงานอวมงคลด้วย และไม่ได้มีการพัฒนาเหมือนดนตรีพื้นบ้านอื่น ๆ ไม่ค่อยมีการจัดการแข่งขัน หรือการผสมผสานแบบโบราณกับดนตรีสากลหรือดนตรีประยุกต์ แต่มีการพัฒนาในเรื่องการท่อนำเข้ามา ซึ่งในส่วนของดนตรีนั้นไม่มีการพัฒนาจากรูปแบบเดิมและพื้นที่ที่ต่างกันก็ไม่ยอมรับวิธีการบรรเลงหรือบทเพลงของม้งคละในต่างพื้นที่

วงม้งคละ เป็นวงดนตรีที่อยู่ในข่ายรอวันเลือนหายเช่นกันในปัจจุบัน แต่ยังมีการเล่นอยู่บ้างใน 3 จังหวัดดังกล่าว ด้วยปัจจัยทางสังคม เช่น การใช้ทำมาหากิน ความนิยม ความเข้าใจถึงความเชื่อในการนำวงดนตรีม้งคละมาแสดงเหมือนในอดีต ซึ่งดนตรีม้งคละจะสามารถอยู่ในสังคมท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนไปหรือเลือนหายไปเหมือนกับดนตรีพื้นบ้านทั่วไป

จากงานวิจัยของ สันติ ศิริคชพันธ์ (2540); สธน โรจนตระกูล (2553); คมกริช การินทร์ (2555) และ แก้วกร เมืองแก้ว (2543) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับม้งคละ เรื่องวงม้งคละในจังหวัดพิษณุโลก การสังเคราะห์ทำนองเพลง ม้งคละ : กรณีศึกษาวงดนตรีพื้นบ้านของนายพรต คชนิล ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ จากงานวิจัยทั้งหมดนั้นพบว่า มีการศึกษาในเรื่อง ประวัติความเป็นมาดนตรีม้งคละ การคงอยู่ดนตรีม้งคละ การสร้างเครื่องดนตรีม้งคละ การสังเคราะห์ดนตรีม้งคละ บทเพลงม้งคละ ดังนั้นยังขาดประเด็นของเรื่องการเรียนรู้การสอนผู้วิจัยจึงนำประเด็นนี้มาศึกษา เพื่อให้ได้เห็นการเรียนรู้การสอนตามภูมิปัญญาของปราชญ์ดนตรีม้งคละ

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัย จึงนำบทความนี้มาเสนอ การศึกษาวิธีการสอนดนตรีม้งคละของปราชญ์ โดยใช้ขั้นตอนในระบบการศึกษา 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นเตรียม ขั้นสอน ขั้นวัดผล เพื่อให้เข้าใจในรูปแบบการสอนของดนตรีม้งคละในแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดนตรีม้งคละในระบบการศึกษาที่มีความสนใจให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ทำให้ดนตรีม้งคละจะสามารถยืนหยัดในสังคมและสามารถทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชาติ และรูปแบบการสอนนี้ยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาการสอนดนตรีม้งคละนำไปเผยแพร่ต่อรวมทั้งนำไปใช้ในการสอนสำหรับผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสอนดนตรีม้งคละตามวิถีของปราชญ์ชาวบ้าน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ความรู้ ปราชญ์ม้งคละใน 3 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก วงม้งคละ ลุงเต้า อุดรดิตต์ วงม้งคละ กองโค และสุโขทัย วงม้งคละ ศ. ราชพฤกษ์

ด้านพื้นที่

ศึกษาภูมิภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยประกอบไปด้วยจังหวัดพิษณุโลก ตาก เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุดรดิตต์ นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร พิจิตร

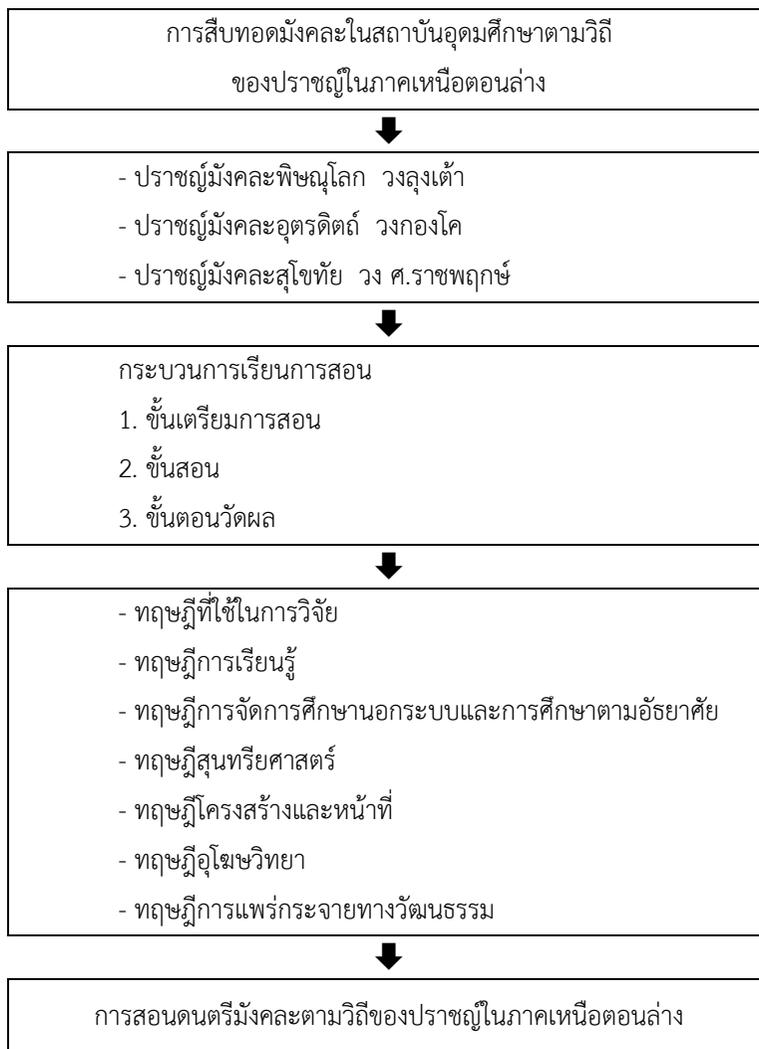
ด้านเนื้อหา

ศึกษาวิธีการสอนม้งคละตามวิถีของปราชญ์ชาวบ้านในภาคเหนือตอนล่าง

ด้านเวลา

ใช้ระยะเวลา 1 ปี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยการสอนดนตรีมั่งคละตามวิถีของปราชญ์ในภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาการดนตรี โดยเน้นข้อมูลจากภาคสนาม แล้วนำมาวิเคราะห์ เสนอผลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นงานที่ศึกษาเกี่ยวกับวงมั่งคละจังหวัดพิชฌโลก สุโขทัย และอุตรดิตถ์

2. ทำการศึกษาวงดนตรีม้งคละในแต่ละจังหวัด เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการศึกษาการสอนดนตรีม้งคละ โดยเลือกจากวงดนตรีม้งคละที่เป็นศูนย์ภูมิปัญญาในของแต่ละจังหวัดที่มีผลงานทางการสอนดนตรีม้งคละในแต่ละจังหวัด เป็นที่ยอมรับจากนักดนตรีม้งคละในแต่ละจังหวัด มีผลงานการแข่งขันประกวดดนตรีม้งคละ เป็นวงต้นแบบดนตรีม้งคละในจังหวัดและเป็นวงดนตรีม้งคละที่มีการสืบทอดมานานเกิน 40 ปี จังหวัดละ 1 วง

3. เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัย ทำการเก็บข้อมูล ในเรื่องการสอนดนตรีม้งคละ จากวงม้งคละทั้ง 3 วง เพื่อนำมาศึกษาในเรื่องการสอนดนตรีม้งคละ ดังนี้

3.1 ชั้นเตรียม ประกอบด้วย ชั้นเตรียมผู้เรียน ชั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมสื่อการเรียนการสอน และการเตรียมสถานที่

3.2 ชั้นสอน ประกอบด้วย รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน รูปแบบการสอน รูปแบบแผนการสอน รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีม้งคละ รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ

3.3 ชั้นวัดผล

4. เมื่อทำการศึกษาการสอนดนตรีม้งคละ เสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าว วิเคราะห์ความแตกต่างของวิธีการสอนม้งคละในแต่ละจังหวัดตามหัวข้อดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์เพื่อให้ได้เห็นวิธีการสอนดนตรีม้งคละในแต่ละจังหวัดและความแตกต่างของแต่ละจังหวัด

5. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

นายเต้า มีนาค วงม้งคละลุงเต้า

- เกิด 9 กรกฎาคม 2483 อายุ 78 ปี
- ประสบการณ์ในด้านดนตรีม้งคละ 55 ปี
- หัวหน้าวงม้งคละรุ่นที่ 3
- ประชาสัมพันธ์ปัญญาดนตรีม้งคละจังหวัดพิษณุโลก
- ประชาสัมพันธ์ปัญญาม้งคละผู้ให้ความรู้กับโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก และส่วนราชการที่มีความสนใจ

ภาพ 2 นายเต้า มีนาค

จังหวัดพิษณุโลกผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนของนายเต้า มีนาค วงมั่งคละลุงเต้า ผลการวิจัยในการลงสนามและการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1 ปี พบว่ามีรูปแบบการเรียนการสอนดังนี้

ขั้นเตรียมการสอน ประกอบด้วย **ขั้นเตรียมผู้เรียน** **ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน** การเตรียมสื่อการสอน และการเตรียมสถานที่

ขั้นเตรียมผู้เรียน ดนตรีมั่งคละจังหวัดพิษณุโลกในสมัยก่อนนั้นจะเน้นถ่ายทอดให้กับเครือญาติหรือถ่ายทอดกับผู้ที่ใกล้ชิดที่มีความสนิทสนมกันเป็นอย่างดีแต่ด้วยปัจจุบันผู้ที่สนใจที่อยู่ในเครือญาติ หรือพี่น้องที่มีความสนใจในดนตรีมั่งคละน้อยลงจึงเป็นเหตุให้ในปัจจุบันมีการถ่ายทอดให้กับบุคคลที่มีความสนใจโดยจะเน้นไปที่กลุ่มผู้สนใจ ได้แก่ ครู นักเรียนในระดับประถมและมัธยม ด้วยมีความคิดว่ากลุ่มบุคคลกลุ่มนี้มีความสนใจในดนตรีมั่งคละ ซึ่งเป็นผู้สนใจเข้ามาเรียนดนตรีมั่งคละบุคคลในกลุ่มนี้จึงมีความอดทน และใส่ใจในการเรียนรู้ ดังนั้นในการเรียนดนตรีมั่งคละของพิษณุโลกนั้นจะให้ความใส่ใจในการเตรียมผู้เรียนจากบุคคลที่สนใจเป็นหลัก

ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องมีความสนใจดนตรีมั่งคละ มีความพร้อมทางด้านจิตใจและทางร่างกาย ต้องแข็งแรง และไม่มีโรคประจำตัว ผู้สอนให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของดนตรีมั่งคละของจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของดนตรีมั่งคละ และการมอบตัวเป็นศิษย์ และเมื่อถึงวันไหว้ครูประจำปี ก็จะมีพิธีไหว้ครูเมื่อเข้าพิธีไหว้ครูนั้นก็หมายถึงผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนอย่างเต็มที่

การเตรียมสื่อการสอน มั่งคละพิษณุโลกจะใช้เครื่องดนตรีเป็นสื่อในการสอนที่สำคัญจึงต้องเตรียมและดูแลเครื่องดนตรีให้พร้อมในการจะนำมาสอนในทุกครั้ง

การเตรียมสถานที่ ปัจจุบันจะมีสถานที่เรียนอยู่ในบริเวณบ้านของ ครูเต้า มีนาค เป็นสถานที่เรียนรู้ อย่างถาวร

ภาพ 3 ภาพสถานที่การสอนในปัจจุบันบ้านลุงเต้า

ชั้นการสอน ประกอบไปด้วย รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน รูปแบบการสอน รูปแบบแผนการสอน รูปแบบการเรียนรู้เครื่องดนตรีม้งคละ รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ

รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนจะบอกถึงความเป็นมาของดนตรีม้งคละของจังหวัดพิษณุโลกชื่อของเครื่องดนตรีและลักษณะของเครื่องดนตรีม้งคละในแต่ละชั้นและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีม้งคละในแต่ละชั้นหน้าที่และบทบาทของเครื่องดนตรีในวงดนตรีม้งคละและความสำคัญของเครื่องดนตรีม้งคละ รวมถึงบทเพลงของดนตรีม้งคละ

รูปแบบการสอน ม้งคละในจังหวัดพิษณุโลกในปัจจุบันยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมในอดีต ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนให้ผู้เรียนท่องจำจังหวะต่าง ๆ ของบทเพลงในไม้สี่ของกลองยี่น

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนนั่งขัดสมาธิแล้วใช้มือตีที่หัวเข่าแทนการตีกลองยี่นเพื่อให้จดจำรูปแบบของมือซ้ายและขวาในจังหวะของบทเพลงไม้สี่

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนมีความชำนาญแล้วจึงให้เริ่มมาตีกลองยี่นในจังหวะไม้สี่และวิธีการวางมือการจับไม้กลอง

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนตีกลองยี่นไม้สี่ผู้สอนจะสังเกตผู้เรียนบุคคลใดเรียนรู้ได้รวดเร็วก็จะให้ฝึกควบคุมกันทั้งกลองยี่นและกลองหลอน โดยใช้วิธีการท่องจำบทเพลงไม้สี่

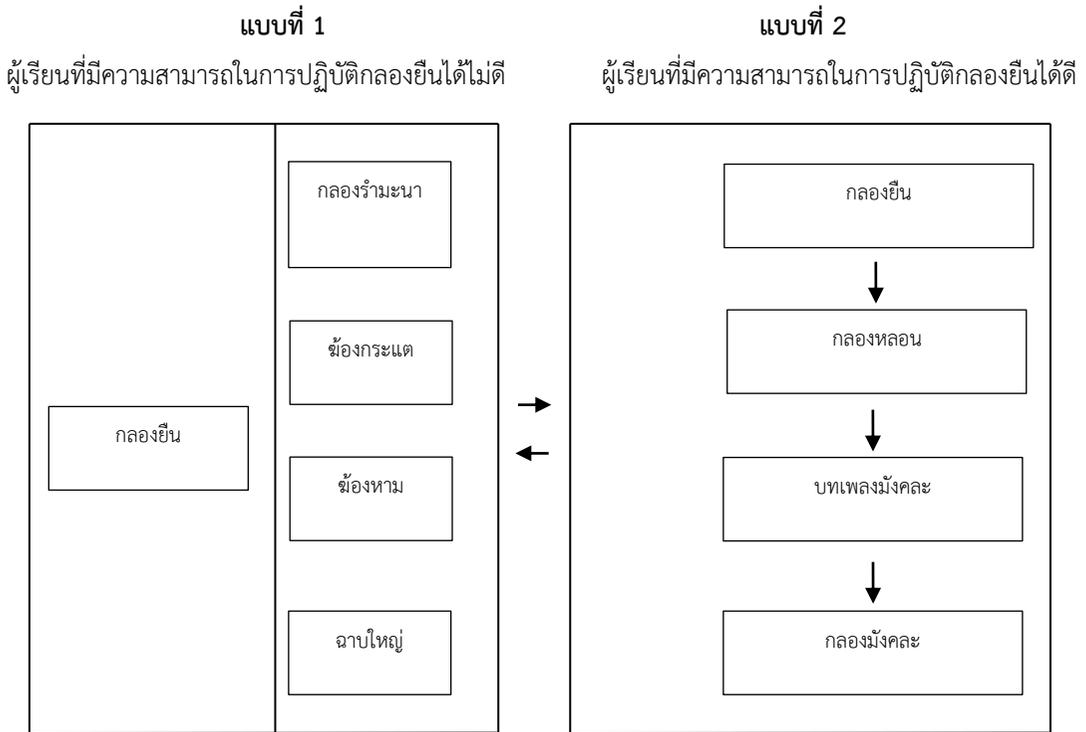
ขั้นที่ 5 ผู้เรียนตีกลองหลอนมีความชำนาญแล้วผู้สอนจะสังเกตว่าผู้เรียนบุคคลใดเรียนรู้ได้รวดเร็วก็จะให้ฝึกควบคุมกับกลองม้งคละ

ขั้นที่ 6 การตีกลองม้งคละก็จะไม่เริ่มจากตีกลองม้งคละให้ฝึกตีจากโต๊ะหรือแป้นตีต่าง ๆ แล้วจึงให้ฝึกตีกลองม้งคละ

หมายเหตุ การตีกลองยี่นและกลองหลอนเมื่อปฏิบัติไม้สี่ได้แล้วก็จะให้ฝึกตีไม้สาม และไม้หนึ่ง ส่วนไม้สอง ไม่นิยมใช้ในการแสดงและไม่ใช้ในการสอนไม้สอง ส่วนผู้เรียนที่ไม่สามารถตีกลองยี่นได้ก็จะให้ไปตีเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ซ้อง ฉาบ ให้เข้าใจในจังหวะบทเพลงไม้สี่ จึงจะสามารถเข้ามามีการเรียนรู้ในเครื่องม้งคละในกลองยี่นได้ การที่ผู้เรียนจะสามารถไปเล่นเครื่องดนตรีในวงม้งคละได้ต้องให้ผู้สอนเป็นผู้อนุญาตเท่านั้น ส่วนปีม้งคละต้องเป็นผู้ที่สนใจในปีม้งคละและสามารถเล่นเครื่องดนตรีในวงม้งคละได้ทุกชิ้นและสามารถปฏิบัติได้ทุกเพลงอย่างเข้าใจแล้วผู้สอนจึงจะสามารถให้ผู้เรียนฝึกเรียนเป่าปีม้งคละ

รูปแบบแผนการสอน ดนตรีม้งคละในจังหวัดพิษณุโลกนั้นไม่มีการเขียนแผนการสอนในการสอนดนตรีม้งคละจังหวัดพิษณุโลก แต่พบว่ามีการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาแนวคิดของปราชญ์ม้งคละในการสอนตามขั้นตอนต่าง ๆ รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา

รูปแบบการเรียนรู้เครื่องดนตรีม้งคละ การเรียนเครื่องดนตรีม้งคละพิษณุโลกมีวิธีการใช้การสอน 2 แบบ คือ รูปแบบที่ 1 ผู้เรียนที่มีความสามารถในการปฏิบัติกลองยี่นได้ไม่ตี รูปแบบที่ 2 ผู้เรียนที่มีความสามารถในการปฏิบัติกลองยี่นได้ดี รูปแบบการเรียนรู้เครื่องดนตรีม้งคละพิษณุโลก

ภาพ 4 รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีม้งคละพิชญ์โลก

รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ การเรียนบทเพลงดนตรีม้งคละจังหวัดพิชญ์โลกจะเริ่มจากบทเพลง ดังนี้ 1) เพลงไม้สี่ 2) เพลงไม้หนึ่ง 3) เพลงไม้สอง 4) เพลงไม้สาม 5) ไม้หนึ่งแถม พญาเดิน หรือ หุ้มใบศรี 6) เพลงคุดทะราดเหยียดกรวด 7) เพลงคางคกเข็ดเขี้ยว 8) เพลงสาวน้อยประแป้ง 9) เพลงนมนานกระตักแบ่ง 10) เพลงเวียนโบสถ์ 11) เพลงบัวลอย 12) เพลงสาธิตาลิมตง 13) เพลงปลักใหญ่ 14) แปะชนแกะ 15) ถอยหลังลงคลอง หรือไปไม้ร่วง 16) เพลงแก้งตกลัก 17) เพลงข้ามรับ 18) เพลงข้ามส่ง 19) เพลงข้าวต้มบูต

ขั้นวัดผล การเรียนม้งคละของจังหวัดพิชญ์โลกจะวัดผลจากผู้เรียนสามารถแสดงดนตรีม้งคละจากการไปแสดงตามที่ต่าง ๆ โดยสามารถปฏิบัติไม่พื้นฐานได้ตั้งแต่ไม้หนึ่ง ไม้สอง ไม้สามและไม้สี่ แบบต่อเนื่องได้ตามที่ได้นัดแนะกับผู้สอนและคนในกลุ่มที่ปฏิบัติดนตรีม้งคละด้วยกันอย่างถูกต้องได้และสามารถแก้ไขปัญหาจากการแสดงได้ด้วยตนเอง

<p>นายดำรง ศรีม่วง วงมิ่งคละ ศ.ราชพฤกษ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิด 10 มกราคม 2488 อายุ 73 ปี - ประสบการณ์ในด้านดนตรีมิ่งคละ 57 ปี - หัวหน้าวงมิ่งคละ ศ.ราชพฤกษ์รุ่นที่ 3 - ประกวดวงดนตรีมิ่งคละซึ่งถวายพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้รางวัลชนะเลิศ อันดับ 1 - ประชาชนชาวบ้านดนตรีมิ่งคละจังหวัดสุโขทัย - ประชาชนชาวบ้านมิ่งคละผู้ให้ความรู้กับส่วนราชการในจังหวัดสุโขทัย วงมิ่งคละต้นแบบ มิ่งคละสุโขทัย 	
---	--

ภาพ 5 นายดำรง ศรีม่วง

จังหวัดสุโขทัยผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนของ นายดำรง ศรีม่วง วงมิ่งคละ ศ.ราชพฤกษ์ ผลการวิจัยในการลงสนามและการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1 ปี พบว่ามีรูปแบบการเรียนการสอนดังนี้

ขั้นเตรียมการสอน ประกอบด้วย ขั้นเตรียมผู้เรียน ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอน และการเตรียมสถานที่

ขั้นเตรียมผู้เรียน มิ่งคละสุโขทัยจะรับผู้เรียนจากผู้สนใจในดนตรีมิ่งคละ 3 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้สนใจในบ้าน คือกลุ่มพี่น้องและเครือญาติที่สนใจในดนตรีมิ่งคละ ซึ่งกลุ่มนี้เมื่อนำมาเรียนจะปฏิบัติได้รวดเร็วด้วยมีพื้นฐานในดนตรีมิ่งคละจากการได้เห็นกลวิธีต่าง ๆ ในการสอนและการบรรเลงอย่างใกล้ชิด กลุ่มที่ 2 ผู้สนใจใกล้บ้าน คือกลุ่มที่อาศัยใกล้กับสถานที่ฝึกซ้อมหรือบ้านครูผู้สอนดนตรีมิ่งคละที่มีความสนใจในดนตรีมิ่งคละ ซึ่งกลุ่มนี้เมื่อนำมาเรียนจะปฏิบัติได้รวดเร็วด้วยมีพื้นฐานในดนตรีมิ่งคละจากการได้เห็นและได้ฟังจากการฝึกซ้อมและการสอน กลุ่มที่ 3 ผู้สนใจไกลบ้าน คือกลุ่มคนที่อาศัยไกลจากสถานที่ฝึกซ้อมหรือบ้านครูผู้สอนดนตรีมิ่งคละที่มีความสนใจในดนตรีมิ่งคละ ซึ่งกลุ่มนี้เมื่อนำมาเรียนจะปฏิบัติได้รวดเร็วหรือช้านั้นก็ขึ้นอยู่กับความสนใจด้วยไม่มีพื้นฐานของดนตรีมิ่งคละ แต่จากข้อมูลภาคสนามยังพบอีกว่าในการเตรียมผู้เรียนของดนตรีมิ่งคละของสุโขทัยนั้นจะรับเฉพาะผู้สนใจเป็นหลัก ซึ่งในอดีตจะรับเฉพาะกลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 ด้วยมีพื้นฐานในดนตรีมิ่งคละ แต่ในปัจจุบันจากการสอนของผู้สอนพบว่า ในกลุ่มที่ 3 นั้นก็สามารถปฏิบัติดนตรีมิ่งคละได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จจากการรับผู้เรียนผู้สนใจและตั้งใจที่จะเรียนดนตรีมิ่งคละอย่างจริงจัง ดังนั้นดนตรีมิ่งคละของสุโขทัยในปัจจุบันจึงได้ให้การถ่ายทอดไปสู่ผู้สนใจทุกคนเพื่อเป็นการเผยแพร่นุรักษ์ดนตรีมิ่งคละสุโขทัย

ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ผู้ที่มีความสนใจเรียนดนตรีม้งคละของสุโขทัยทั้ง 3 กลุ่ม จะมีวิธีการเตรียมพร้อมในการเรียนเหมือนกัน คือผู้ที่เรียนม้งคละของสุโขทัยนั้นผู้ที่จะเรียนจะต้องมีความสนใจดนตรีม้งคละ มีความพร้อมทางด้านจิตใจและทางร่างกาย ต้องแข็งแรง และไม่มีโรคประจำตัว โดยการเตรียมความพร้อมนั้น ผู้สอนจะบอกถึงความเป็นมาของดนตรีม้งคละสุโขทัยความสำคัญของดนตรีม้งคละ และการเข้าพิธีไหว้ครูประจำปีจะเป็นพิธีที่บอกถึงความพร้อมในการที่จะเรียนดนตรีม้งคละสุโขทัยในขั้นตอนสุดท้าย

การเตรียมสื่อการสอน การเรียนดนตรีม้งคละของสุโขทัยนั้นก็คือเครื่องดนตรีม้งคละและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในดนตรีม้งคละรวมทั้งบทเพลงที่ใช้สอนเป็นสื่อการสอน ซึ่งผู้สอนจะต้องมีการดูแลเครื่องดนตรีทุกชิ้นให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้จริงอยู่ตลอดเวลา

การเตรียมสถานที่ สถานที่ในการเรียนของวงม้งคละ ศ.ราชพฤกษ์ จังหวัดสุโขทัยนั้น ในปัจจุบันจะมีสถานที่เรียนรู้อย่างถาวร ซึ่งในปัจจุบันการเรียนการสอนดนตรีม้งคละของสุโขทัยใช้สถานที่ศูนย์วัฒนธรรมบ้านหลุม จังหวัดสุโขทัย จากการสัมภาษณ์ ยังพบว่าในอดีตจะต้องไปเรียนที่บ้านครูผู้สอนม้งคละหรือฝึกซ้อมกันในลานกว้าง

ภาพ 6 ภาพสถานที่การสอนในปัจจุบันที่ศูนย์วัฒนธรรมบ้านหลุม

การสอนดนตรีม้งคละ ประกอบไปด้วย รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน รูปแบบการสอน รูปแบบแผนการสอน รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีม้งคละ รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ

รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน การสอนม้งคละผู้สอนจะแนะนำเครื่องดนตรีม้งคละในแต่ละชั้นและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีม้งคละในแต่ละชั้นหน้าที่และบทบาทของเครื่องดนตรีในวงดนตรีม้งคละและความสำคัญของดนตรีม้งคละ บทเพลงของดนตรีม้งคละ

รูปแบบการสอน ในการเรียนการสอนดนตรีม้งคละจังหวัดสุโขทัยของ วร ศ.ราชพฤกษ์จะมีขั้นตอนคัดสรรผู้เรียนจากผู้สนใจทั้ง 3 กลุ่มและในการสอนนั้นทั้ง 3 กลุ่มที่สนใจจะเริ่มด้วยวิธีการสอนในแบบเดียวกันทั้ง 3 กลุ่ม โดยไม่มีข้อยกเว้นว่าในกลุ่ม 1 กับกลุ่ม 2 นั้นมีพื้นฐานมาแล้ว

ขั้นที่ 1 การสอนจะเริ่มจากการให้ผู้เรียนทุกคนตีกลองยืน โดยผู้สอนจะสอนถึงวิธีการตีหน้ากลองยืนในเสียงต่าง ๆ โดยเริ่มจังหวะในเพลงไม้หนึ่ง จนไปถึงไม้สี่ ด้วยการเรียนม้งคละบทเพลงไม้หนึ่ง ถึงไม้สี่ ถือเป็นบทเพลงพื้นฐานของผู้เรียนดนตรีม้งคละต้องสามารถปฏิบัติได้

ขั้นที่ 2 ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกในจังหวะในเพลงไม้หนึ่ง ไปจนถึงไม้สี่ ในเวลาที่คุณสอนเห็นสมควร

ขั้นที่ 3 ผู้สอนสังเกตว่าผู้เรียนคนไหนมีความสามารถที่จะปฏิบัติได้รวดเร็วและถูกต้องในไม้หนึ่งไปจนถึงไม้สี่

ขั้นที่ 4 ผู้ที่ตีกลองยืนได้ครบทั้ง สี่ไม้ ให้ทดสอบตีกลองหลอนในไม้หนึ่ง ถึงไม้สี่โดยผู้สอนจะสอนถึงวิธีการตีหน้ากลองหลอนในเสียงต่าง ๆ โดยเริ่มจังหวะในเพลงไม้หนึ่ง จนไปถึงไม้สี่ ส่วนผู้เรียนคนไหนที่ยังไม่สามารถตีกลองยืนไม่ได้ครบตั้งแต่ไม้หนึ่งถึงไม้สี่แต่มีความที่จะเป็นไปได้ที่จะสามารถที่จะปฏิบัติได้ก็จะให้ฝึกในกลองยืนต่อไป

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนที่ตีกลองยืนไม่ตรงกับจังหวะตามที่ผู้สอนนั้นได้สอนและผู้สอนสังเกตว่าผู้เรียนยังไม่สามารถตีได้ก็จะให้หยุดตีกลองยืนก่อนและจะนำไปทดสอบตีฆ้องกระแตเพื่อให้เข้าใจในจังหวะดนตรีม้งคละก่อน ในการตีฆ้องกระแตนั้นผู้ที่ถูกจัดให้มาตีฆ้องกระแตจะตีในเวลาซ้อมวงดนตรีม้งคละหรือให้กับผู้ที่เรียนกลองยืนจนผู้สอนสังเกตว่ามีความเข้าใจในจังหวะดีแล้วสามารถตีฆ้องกระแตเข้ากับจังหวะของวงม้งคละแล้วจึงเปลี่ยนไปทดสอบให้ตีฆ้องคู่เมื่อเข้าใจเป็นอย่างดีถึงจังหวะในดนตรีม้งคละ จากการสังเกตในการที่ผู้ที่ยังไม่สามารถปฏิบัติตีกลองยืนให้ครบทั้ง 4 ไม้ ให้กลับไปตีฆ้องกระแตและฆ้องคู่ก่อนนั้นก็เพื่อให้ได้รับฟังบทเพลงต่าง ๆ ของม้งคละจนจดจำเสียงและจังหวะในบทเพลงม้งคละอย่างขึ้นใจจากการฟังอย่างซ้ำ ๆ และการเป็นผู้ให้จังหวะโดยการตีฆ้องกระแตและฆ้องคู่ในการซ้อมวงม้งคละจากผู้เรียนอื่น ๆ ที่ซ้อมตีกลองยืนในเวลาเดียวกันนั้นและถ้าผู้สอนสังเกตว่าผู้ที่ตีฆ้องกระแตและฆ้องคู่สามารถตีได้จังหวะที่ดีแล้ว จากนั้นผู้สอนจึงให้ลองกลับไปตีกลองยืน ถ้าสามารถตีได้ตั้งแต่ไม้หนึ่งถึงไม้สี่ได้ ก็จะทำให้เริ่มตีกลองกลอนในช่วงการซ้อมวงดนตรีม้งคละ ถ้ายังตีกลองหลอนไม่ได้ก็จะให้กลับไปตีกลองยืนในช่วงของการฝึกซ้อมวงดนตรีม้งคละเพื่อให้จดจำจังหวะของกลองหลอนให้ขึ้นใจ และให้ผู้ที่ยังตีกลองหลอนไม่ได้ฝึกซ้อมเดี่ยวกลองหลอนจนผู้สอนสังเกตว่าจะจดจำจังหวะกลองหลอนได้ ก็จะทำให้กลับไปเริ่มฝึกตีกลองหลอนอีกครั้ง พอสามารถตีกลองหลอนชำนาญแล้วจึงจะให้มาตีกลองม้งคละ

ขั้นที่ 6 การเรียนปี่ม้งคละเป็นเครื่องดนตรีชิ้นสุดท้ายและยากที่สุดจะสอนให้กับผู้สนใจเท่านั้น ผู้เรียนอาจจะข้ามขั้นตอนในการเรียนได้ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถพิเศษส่วนบุคคล ในส่วนบทเพลงอื่น ๆ ในม้งคละสุโขทัยหรือหน้าไม้ที่ต่อจากไม้หนึ่งถึงไม้สี่เรียกว่าหน้าไม้พิเศษ ผู้สอนจะสอนเมื่อผู้ที่มีความชำนาญไม้หนึ่งถึงไม้สี่แล้วจึงจะสอนหน้าไม้พิเศษ

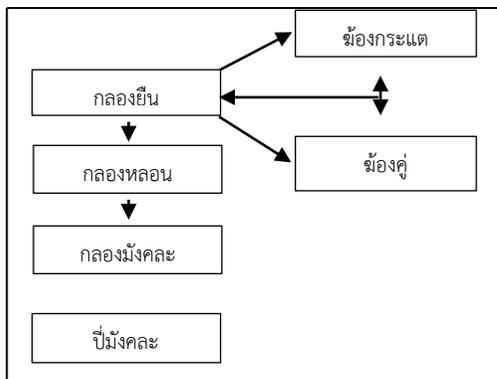
รูปแบบแผนการสอน การสอนดนตรีม้งคละในจังหวัดสุโขทัยนั้นไม่พบมีการเขียนแผนการสอนในการสอนแต่ใช้ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในการสอนตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา

รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีม้งคละ การเรียนเครื่องดนตรีม้งคละสุโขทัยมีวิธีการใช้การสอน 2 แบบ คือ รูปแบบที่ 1 ผู้เรียนที่มีความสามารถในการปฏิบัติกลองยี่นได้ไม่ดี รูปแบบที่ 2 ผู้เรียนที่มีความสามารถในการปฏิบัติกลองยี่นได้ดีตั้งแผนภูมิการเรียนเครื่องดนตรีม้งคละ

รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีม้งคละสุโขทัย

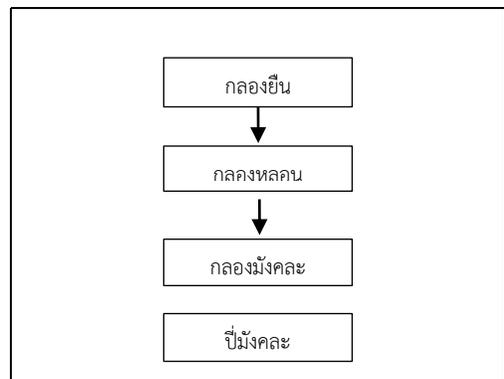
แบบที่ 1

ผู้เรียนที่มีความสามารถในการปฏิบัติกลองยี่นได้ไม่ดี

แบบที่ 2

ผู้เรียนที่มีความสามารถในการปฏิบัติกลองยี่นได้ดี

ภาพ 7 รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีม้งคละสุโขทัย

รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ การเรียนบทเพลงดนตรีม้งคละจังหวัดสุโขทัยจะเริ่มจากบทเพลง ดังนี้ 1) เพลงไม้หนึ่ง 2) เพลงไม้สอง 3) เพลงไม้สาม 4) เพลงไม้สี่ 5) เพลงไม้ห้า 6) เพลงไม้หก 7) เพลงสองไม้ 8) เพลงกบเข็ดเขี้ยว 9) เพลงคางคกเข็ดเขี้ยว 10) เพลงกวางเหลียวหลัง 11) เพลงแม่หม้ายกระทกแป้ง 12) เพลงครุฑราชเหยียบกรวด

ขั้นวัดผล ดนตรีม้งคละสุโขทัย ผู้เรียนจะผ่านการวัดผลขั้นใดก็จะขึ้นอยู่กับผู้สอนจะสังเกตผู้เรียนจากการแสดงจากงานต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้รับมอบหมาย และจากผู้ที่ได้รับชมการแสดงว่ามีความรู้สึกละเอียดอย่างไร และผู้เรียนดนตรีม้งคละแสดงบทเพลงม้งคละ ได้ตั้งแต่ไม้ 1 ถึงไม้ 4 ได้อย่างดี และสามารถแก้ไขปัญหาจากการแสดงได้ด้วยตนเอง รวมทั้งยังสามารถช่วยครูผู้สอน แนะนำและสอนผู้ที่เรียนม้งคละในกลุ่มใหม่ที่จะเข้ามาเรียนตามแบบวิธีที่ผู้ช่วยสอนได้เรียนได้เป็นอย่างดี

<p>นายเสมียน เนื่อน้อย วงมั่งคละกองโค</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิด 22 พฤศจิกายน 2499 อายุ 62 ปี - ประสบการณ์ในด้านดนตรีมั่งคละ 42 ปี - หัวหน้าวงมั่งคละกองโครุ่นที่ 4 - ประกวดวงดนตรีมั่งคละซึ่งถวายพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ใต้รางวัลชมเชย - ประชาชนชาวบ้านผู้ให้ความรู้กับโรงเรียนในจังหวัด อุดรดิตถ์ และส่วนราชการที่มีความสนใจ 	
---	--

ภาพ 8 นายเสมียน เนื่อน้อย

จังหวัดอุดรดิตถ์ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนของนายเสมียน เนื่อน้อย วงมั่งคละบ้านกองโค ผลการวิจัยในการลงสนามและการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1 ปี พบว่ามีรูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการสอน ประกอบไปด้วย ขั้นเตรียมผู้เรียน ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอน และการเตรียมสถานที่

ขั้นเตรียมผู้เรียน ดนตรีมั่งคละจังหวัดอุดรดิตถ์ ในสมัยก่อนจะเน้นถ่ายทอดให้กับญาติพี่น้องหรือผู้ที่ใกล้ชิดส่วนใหญ่ด้วยผู้ใกล้ชิดนั้นจะให้ความสนใจและได้รับฟังดนตรีมั่งคละอยู่เป็นประจำทำให้มีความเข้าใจในดนตรีมั่งคละได้ง่ายแต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีการเรียนการสอนให้กับบุคคลภายนอกหรือผู้ที่สนใจ ดนตรีมั่งคละเพื่อเป็นการสืบสานดนตรีมั่งคละของจังหวัดอุดรดิตถ์ไปสู่ภายนอก

ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ดนตรีมั่งคละของจังหวัดอุดรดิตถ์นั้น จะต้องมีความสนใจดนตรีมั่งคละ ร่างกายแข็งแรง ไม่มีความพิการ และไม่มีโรคประจำตัว ผู้สอนบอกถึงความเป็นมาของดนตรีมั่งคละของจังหวัดอุดรดิตถ์ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของดนตรีมั่งคละ และการมอบตัวเป็นศิษย์ เมื่อเข้าพิธีไหว้ครูก็หมายถึงผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

การเตรียมสื่อการสอน มั่งคละอุดรดิตถ์จะใช้เครื่องดนตรีกับบทเพลงมั่งคละเป็นสื่อในการสอนที่สำคัญ

การเตรียมสถานที่ การเรียนการสอนของวงมั่งคละจังหวัดอุดรดิตถ์ นั้นในปัจจุบันจะมีสถานที่เรียนอยู่ในบริเวณในโรงเรียนพิชัย กับห้องสอนวิชาดนตรีเป็นสถานที่เรียนรู้อย่างถาวร

ภาพ 9 สถานที่การสอนในปัจจุบันที่โรงเรียนพิชัย

ชั้นการสอน ประกอบไปด้วย รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน รูปแบบการสอน รูปแบบแผนการสอน รูปแบบการเรียนรู้เครื่องดนตรีม้งคละ รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ

รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนจะบอกถึงความเป็นมาของครูผู้สอนดนตรีม้งคละในแต่ละรุ่นของดนตรีม้งคละบ้านกองโค ชื่อเครื่องดนตรีและลักษณะต่าง ๆ ของเครื่องดนตรีม้งคละในแต่ละชั้นและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีเสียงที่เกิดขึ้นจากการบรรเลง บทบาทของเครื่องดนตรีในวงดนตรีม้งคละและความสำคัญของดนตรีม้งคละ รวมถึงบทเพลงต่าง ๆ ในการเรียนดนตรีม้งคละของบ้านกองโค

รูปแบบการสอน การเรียนดนตรีม้งคละจังหวัดอุตรดิตถ์

ขั้นที่ 1 ผู้เรียนเลือกเครื่องดนตรีในวงม้งคละตามที่ตนเองสนใจใน 3 เครื่องดนตรี ได้แก่ กลองยืน กลองหลอน กลองม้งคละ

ขั้นที่ 2 ผู้สอนจะบอกถึงวิธีการจับไม้ตีกลองและวิธีการตีให้เกิดเสียงต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนที่เลือกกลองยืน-กลองหลอน ผู้สอนจะให้ท่องจังหวะไม้ 4 ให้ขึ้นใจ ในกลองยืน และกลองหลอน ส่วนผู้เลือกกลองม้งคละนั้นตีสลั้มือ ซ้าย ขวา จนเกิดความชำนาญ

ขั้นที่ 4 ผู้สอนสังเกตว่าผู้เรียนมีความสามารถพอที่จะเล่นเครื่องดนตรีที่ตนเองเลือกได้ก็จะให้ตีในจังหวะไม้ 5 และไม้ 6 ส่วนผู้เลือกกลองม้งคละจะให้ตีแบบรวัวจังหวะ การตีแบบต่าง ๆ ผู้ที่ไม่สามารถตีได้ในเครื่องดนตรีที่ได้เลือกจะให้ไปลองตีเครื่องประกอบประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉาบใหญ่ ฉาบหลอน ฆ้องกระแต ฆ้องคู่ หรือตีกรับโดยตีเพื่อให้จังหวะกับกลองยืน-กลองหลอนซ้อมจังหวะในไม้ต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 ผู้สอนสังเกตว่าผู้ที่ตีกลองยืนและกลองหลอนสามารถตีในจังหวะไม้ 4 ได้ จึงให้ทดสอบตีคู่กัน ผู้สอนสังเกตว่าสามารถตีได้ถูกต้อง จึงนำกลองม้งคละมาบรรเลงร่วมกับกลองยืน-กลองหลอนในบทเพลงไม้ 4

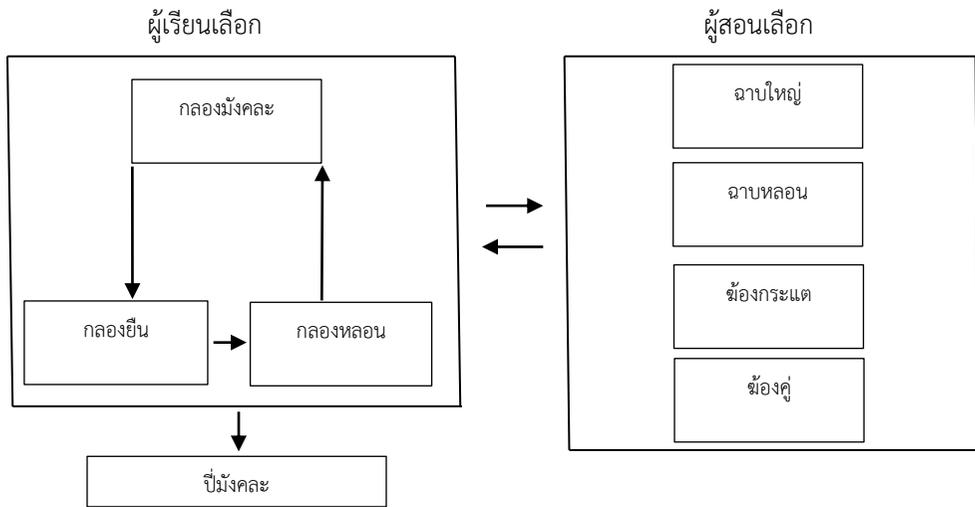
ขั้นที่ 6 ผู้สอนสังเกตว่าเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชั้น มีความเข้ากันดีแล้วก็จะนำเครื่องประกอบจังหวะเข้ามาเพื่อบรรเลงร่วมกัน

ขั้นที่ 7 ผู้สอนให้ผู้เรียนฟังการขึ้นเพลงและการจบเพลง จากปี่มังคละและจากกลองมังคละ แล้วจึงให้ผู้เรียนฝึกจนเข้าใจและผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

รูปแบบแผนการสอน การสอนดนตรีมังคละจังหวัดอุตรดิตถ์ไม่มีการเขียนแผนการสอนจะใช้วิธีการสังเกตจากผู้สอนเพื่อนำไปแก้ไขที่ผู้เรียนแล้วจึงพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ

รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีมังคละ การเรียนเครื่องดนตรีมังคละอุตรดิตถ์ มีวิธีการใช้การสอน 2 แบบ คือ รูปแบบที่ 1 ผู้เรียนเลือกผู้เรียนสามารถที่จะเลือกเครื่องดนตรีที่ผู้เรียนสนใจได้โดยอิสระ แบบที่ 2 คือ ผู้สอนเลือก ผู้สอนเป็นผู้เลือกเครื่องดนตรีที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนส่วนใหญ่จะใช้ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถเล่นเครื่องดนตรีที่ตนเองเลือกได้ ดังนี้

รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีมังคละอุตรดิตถ์

ภาพ 10 รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีมังคละอุตรดิตถ์

รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงมังคละ การเรียนบทเพลงดนตรีมังคละอุตรดิตถ์จะเริ่มจากบทเพลง ดังนี้ 1) เพลงไม้สี่ 2) เพลงไม้ห้า 3) เพลงไม้หก 4) เพลงไม้สาม 5) เพลงไม้สอง 6) เพลงไม้หนึ่ง

ขั้นวัดผล ผู้สอนวัดผลจากผู้เรียนสามารถออกแสดงดนตรีมังคละในงานที่ได้รับหน้าที่ตามผู้สอนได้ ให้ไปแสดงและสามารถทำตามขั้นตอนที่ได้สอนทั้งในวิธีการเข้าเพลงและวิธีการปฏิบัติในบทเพลงได้อย่างดี

จากการสังเคราะห์พบว่า ในการเรียนการสอนของปราชญ์มังคละในภาคเหนือตอนล่าง

1. ขั้นเตรียม ประกอบด้วย ขั้นเตรียมผู้เรียน ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอน การเตรียมสถานที่ ขั้นเตรียมผู้เรียน จากการสังเคราะห์พบว่าขั้นเตรียม ไม่มีเอกลักษณ์ขั้นเตรียมต่างกัน
2. ขั้นสอน ประกอบด้วย รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน รูปแบบการสอน รูปแบบแผนการสอน รูปแบบการเรียนเครื่องดนตรีมังคละ รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงมังคละ รูปแบบการนำเสนอเข้าสู่บทเรียน จากการสังเคราะห์พบว่าขั้นสอน มีเอกลักษณ์ขั้นสอนต่างกัน
3. ขั้นวัดผล จากการสังเคราะห์พบว่าขั้นสอน ไม่มีเอกลักษณ์ขั้นวัดผลต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

ขั้นตอนของการสอนดนตรีม้งคละตามวิถีของปราชญ์ในภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

1. ขั้นเตรียม ประกอบด้วย ขั้นเตรียมผู้เรียน ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอน และการเตรียมสถานที่
2. ขั้นการสอน ประกอบด้วย รูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียน รูปแบบการสอน รูปแบบแผนการสอน รูปแบบการเรียนรู้เครื่องดนตรีม้งคละ รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ
3. ขั้นการวัดผล

โดยรูปแบบการสอนทั้ง 3 วงนั้น เป็นรูปแบบการสอนดั้งเดิม ซึ่งควรอนุรักษ์ไว้ซึ่งอาจจะมีความคล้ายกันและต่างกันในบางขั้นตอนย่อยในขั้นตอนต่าง ๆ ก็เพื่อนำไปสู่การเรียนการสอนในแต่ละพื้นที่ตามวิถีของปราชญ์ม้งคละและสามารถให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติดนตรีม้งคละได้เป็นหลักสำคัญ

ขั้นเตรียม พบว่า ทั้ง 3 วง ในขั้นเตรียมผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีความสนใจในดนตรีม้งคละ สมัยใจที่จะเรียน ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ผู้จะเลือกผู้ที่เรียนจากทางร่างกายแข็งแรง มีสภาพจิตใจปกติ และการมอบตัวเป็นศิษย์ การเตรียมสื่อการสอนดนตรีม้งคละ ใช้สื่อก็คือเครื่องดนตรีม้งคละเป็นสื่อหลัก การเตรียมสถานที่ ใช้สถานที่ที่บ้านหรือลานกว้างได้ไม่จำกัดสถานที่

ขั้นสอน พบว่า ทั้ง 3 วง มีเอกลักษณ์และจุดเด่นในรูปแบบการนำเข้าสู่บทเรียนจะบอกถึงความเป็นมา ความสำคัญของดนตรีม้งคละ ความสำคัญของเครื่องดนตรี บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เรียน รูปแบบการสอน มีวิธีการขั้นตอนการสอน วงลุงเต้าและวงศ.ราชพฤกษ์ มีรูปแบบการสอน 6 ขั้นตอน วงกองโครูปแบบการสอน 7 ขั้นตอน และบทเพลงวงลุงเต้าก็วงกองโค จะใช้บทเพลงในไม้ 4 เป็นบทเพลงแรกในการเรียน ส่วนวง ศ.ราชพฤกษ์ จะใช้บทเพลงไม้ 1 เป็นบทเพลงแรกการเรียนดนตรีม้งคละ รูปแบบแผนการสอน ดนตรีม้งคละทั้ง 3 วง ไม่มีแผนการสอน รูปแบบการเรียนรู้เครื่องดนตรีม้งคละ วงลุงเต้า และวง ศ.ราชพฤกษ์ ผู้สอนจะเป็นผู้เลือกเครื่องดนตรีม้งคละให้กับผู้เรียนโดยจะให้เรียนกลองยี่นเป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรก ส่วนวงกองโคจะให้ผู้เรียนสามารถเลือกเครื่องดนตรีที่จะเรียน ทั้งกลองยี่น กลองหลอน และกลองม้งคละ รูปแบบลำดับการสอนบทเพลงม้งคละ วงลุงเต้ามีบทเพลง 19 บทเพลง วง ศ.ราชพฤกษ์ มีบทเพลง 15 บทเพลง วงกองโคมีบทเพลง 6 บทเพลง

ขั้นการวัดผล พบว่า ทั้ง 3 วง ในการวัดผล จากการสังเกตของผู้สอนจากการแสดงดนตรีม้งคละจากสถานที่จริงในการวัดผล

การสอนดนตรีม้งคละตามวิถีของปราชญ์ในภาคเหนือตอนล่างสรุปได้ว่า คณะลุงเต้า คณะศ.ราชพฤกษ์ และคณะกองโคในขั้นเตรียมขั้นสอนและขั้นการวัดผลซึ่งเป็นการสอนแบบ มุขปาฐะ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ของการสอนของในแต่ละวง เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ตามวิธีการสอนในของแต่ละวง ซึ่งในแต่ละวงไม่มีแบบแผนแบบการเรียนรู้ในการสอนปัจจุบันแต่มีขั้นตอนในการเรียนรู้ซึ่งเป็นจุดเด่นในของแต่ละวงในการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนซึ่งจะทำให้ดนตรีม้งคละในแต่ละวงได้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. บุคคลและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานศิลปวัฒนธรรม ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมดนตรีม้งคละ เพื่อส่งเสริมการคงอยู่ของดนตรีม้งคละ และสนับสนุนงานที่เกี่ยวกับดนตรีม้งคละให้อยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน

2. หน่วยงานทางการศึกษา ควรนำดนตรีม้งคละเข้าบรรจุในการเรียนการสอนในระบบการสอนหรือเป็นวิชาสอนเสริม เพื่อส่งเสริมดนตรีม้งคละให้กับนักเรียนนักศึกษาให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมพื้นบ้านในพื้นที่ของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงปัจจัยทางด้านที่มีผลต่อการสืบทอดดนตรีม้งคละ เป็นปัจจัยที่มีการส่งเสริมดนตรีม้งคละให้คงอยู่ เพื่อนำผลที่ได้มาเพื่ออนุรักษ์ดนตรีม้งคละให้อยู่กับสังคมต่อไป

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงปัจจัยทางการสร้างเครื่องดนตรีม้งคละ เป็นปัจจัยที่มีการส่งเสริมผู้ที่มีความรู้ในงานช่างให้มีความสนใจในเครื่องดนตรีม้งคละ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาเพื่ออนุรักษ์วิชาช่างเครื่องดนตรีม้งคละให้เป็นอาชีพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- แก้วกร เมื่อแก้ว. (2543). *ม้งคละ : กรณีศึกษาวงดนตรีพื้นบ้านของนายพรต คชนิล* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- คมกริช การินทร์. (2555). ม้งคละ: ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง. ใน *การประชุมวิชาการ นเรศวรวิจัย ครั้งที่ 8 : นวัตกรรมความรู้สู่ประชาคมอาเซียน Innovative Knowledge for ASEAN Community* (น. 1010). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สธน โรจนตระกูล. (2553). *การสังเคราะห์ทำนองเพลงจากวงดนตรีม้งคละเป็นทำนองหลัก* (รายงานวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สธน โรจนตระกูล. (2555). *ดนตรีร่วมสมัย: การพัฒนาทำนองเพลงจากวงม้งคละเป็นวงดุริยางค์* (รายงานวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สันติ ศิริคชพันธ์. (2540). *วงม้งคละในจังหวัดพิษณุโลก* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.